

5 เรื่องจริงสุดเซอร์ไพรส์ (และข้อผิดพลาดที่มักมองข้าม)

ในการขอตำแหน่งทางวิชาการให้ผ่านฉลุย

เคยสงสัยไหมครับว่า ทำไมอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายคนที่ทุ่มเททำงานวิจัยมายาวนาน มีผลงานตีพิมพ์นับสิบชิ้น หรือมีชั่วโมงการสอนแน่นเอี้ยบ กลับต้องเผชิญกับข่าวร้ายเมื่อยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการ? บางท่านต้องเสียเวลาและเสียโอกาสเพียงเพราะตกหลุมพรางทางเทคนิคเล็กๆ น้อยๆ หรือสับสนกับรายละเอียดของหลักเกณฑ์ พ.ศ. 2564 จนกลายเป็นความท้อแท้ในสายวิชาการ

ปรากฏการณ์เหล่านี้คือโจทย์ใหญ่ที่ถูกนำมาถอดรหัสในกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยได้รับเกียรติจาก **ศ. ทวนทอง จุฑาเกตุ** มาถ่ายทอดเจาะลึกทั้งหลักเกณฑ์ กลยุทธ์ และไขข้อข้องใจที่พบบ่อย

ในฐานะที่ปรึกษาด้านความก้าวหน้าในสายวิชาการ (Academic Career Coach) ผมอยากเน้นย้ำกับทุกท่านว่า **"การขอตำแหน่งทางวิชาการไม่ได้วัดกันที่ปริมาณผลงานเพียงอย่างเดียว"** แต่มันคือการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ต้องเตรียมพร้อมแบบบูรณาการ และนี่คือ 5 ประเด็นสุดเซอร์ไพรส์ พร้อม Pro-Tips ที่จะช่วยให้คุณวางแผนยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้อย่างแม่นยำและผ่านฉลุยตั้งแต่รอบแรก!

ประเด็นที่ 1: "เน้นปริมาณ อาจโดนเท" — ทำความเข้าใจ 4 ด้าน และระดับคุณภาพที่แท้จริง

หลุมพรางแรกที่อาจารย์หลายคนตกหลุมโดยไม่รู้ตัว คือการมุ่งทำผลงานวิจัยให้ครบตามจำนวน แล้วค่อยหันมาเตรียมเอกสารการสอนหรือตรวจเช็คคุณสมบัติในภายหลัง ในเชิงกลยุทธ์ นี่คือการเสี่ยงระดับสูง! เพราะกรรมการประเมินจะพิจารณาความพร้อมแบบองค์รวม **4 ด้านไปพร้อมกัน** ได้แก่:

1. **คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง:** วุฒิการศึกษาและระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง/ปฏิบัติงานตามที่กฎหมายกำหนด
2. **ผลการสอน:** เอกสารประกอบการสอน/เอกสารคำสอนที่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. **ผลงานทางวิชาการ:** พิจารณาครบทั้งประเภท จำนวน ระดับคุณภาพ และสัดส่วนบทบาทของผู้ขอ
4. **จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ:** หัวใจสำคัญที่สุดที่ต้องปราศจากการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) และการหมกเม็ดข้อมูล

เปิดโลก "กลุ่มผลงาน" และ "เส้นทางเฉพาะด้าน"

เพื่อการวางแผนที่ถูกต้อง ท่านต้องแยกแยะระหว่าง "กลุ่มประเภทผลงาน" และ "เส้นทางของการขอตำแหน่ง" ให้ออก เพราะเกณฑ์เปิดโอกาสให้เราเลือกใช้ความเชี่ยวชาญที่แท้จริง โดยแบ่งกลุ่มผลงานเป็น 3 กลุ่มหลัก:

- **งานวิจัย:** งานวิจัยสถาบัน หรือวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เผยแพร่ตามมาตรฐาน
- **ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น:** เช่น ผลงานเพื่ออุตสาหกรรม, นโยบายสาธารณะ, ซอฟต์แวร์, งานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม, และผลงานนวัตกรรม
- **ตำรา หนังสือ และบทความทางวิชาการ:** งานเรียบเรียงประมวลองค์ความรู้เชิงวิเคราะห์/สังเคราะห์

นอกจากนี้ ยังมี **เส้นทางของการขอตำแหน่งเฉพาะด้าน** (เช่น ด้านการสอน, ด้านรับใช้ท้องถิ่นและสังคม, ด้านนวัตกรรม, ด้านสร้างสรรค์สุนทรียะและศิลปะ, ด้านศาสนา) ซึ่งจะมีเกณฑ์ประเมินเฉพาะตัว ดังนั้น การเลือกเส้นทางที่ใช่ตั้งแต่แรกจะช่วยลดระยะเวลาได้มหาศาล

ตารางเปรียบเทียบเกณฑ์ยื่นขอตำแหน่งและระดับคุณภาพ (B, A, A+)

ตำแหน่งและวิธี	ชุดผลงานที่ต้องใช้ (ตัวอย่างตามเกณฑ์)	จุดที่ต้องระวัง (บทบาท/ระดับคุณภาพ)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.)	• งานวิจัย 2 เรื่อง หรือ • งานวิจัย 1 เรื่อง + ผลงานลักษณะอื่น 1 เรื่อง หรือ • ตำรา/หนังสือ 1 เล่ม	• ผลงานต้องได้ ระดับ B (ดี) ขึ้นไป • งานวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่อง ต้องเป็นผู้ประพันธ์อันดับแรก (First author) หรือผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author)
รองศาสตราจารย์ (รศ.) วิธีที่ 1	• ตำรา/หนังสือ 1 เล่ม + งานวิจัย 2 เรื่อง หรือ • ตำรา/หนังสือ 1 เล่ม + งานวิจัย 1 เรื่อง + ผลงานลักษณะอื่น 1 เรื่อง	• ทุกชิ้นต้องได้ ระดับ B (ดี) ขึ้นไป • ตรวจสอบสัดส่วนและบทบาทผู้ประพันธ์ทั้งในตำรา/หนังสือ และงานวิจัยให้ถูกต้องครบถ้วน
รองศาสตราจารย์ (รศ.) วิธีที่ 2	• งานวิจัย 3 เรื่อง หรือ • งานวิจัย 2 เรื่อง + ผลงานลักษณะอื่น 1 เรื่อง	• งานวิจัยต้องได้ ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 2 เรื่อง และ ระดับ B จำนวน 1 เรื่อง (หากใช้ผลงานลักษณะอื่นต้องได้ระดับ B)

		งานวิจัยระดับ A ทั้ง 2 เรื่อง ผู้ขอต้องเป็น First author หรือ Corresponding author เท่านั้น
--	--	---

(หมายเหตุ: สำหรับตำแหน่งศาสตราจารย์ (ศ.) มีทั้งเส้นทางที่ใช้ตำรา/หนังสือ และไม่ใช้ตำรา/หนังสือ โดยต้องได้ระดับคุณภาพ A หรือ A+ ตามเงื่อนไขเฉพาะ)

Academic Coach Pro-Tip: การตีพิมพ์งานคุณภาพต่ำจำนวนมากไม่ช่วยให้ท่านผ่านประเมิน ในทางกลับกัน การมุ่งผลิตผลงานคุณภาพสูงระดับ A แม้เพียงไม่กี่ชิ้นแต่ตรงตามเงื่อนไขบทบาท First author หรือ Corresponding author จะทรงคุณค่าและน่าเชื่อถือในสายตา Peer Reviewer มากกว่าอย่างเทียบไม่ติด!

ประเด็นที่ 2: "ผลงานวิทยานิพนธ์ตัวเอง... นำมาใช้ยื่นตรงๆ ไม่ได้!"

นี่คือเรื่องจริงที่สร้างความตกใจให้อาจารย์ใหม่หลายคน! หลายคนคิดว่าเมื่อเรียนจบปริญญาเอก สามารถนำเล่มวิทยานิพนธ์หรือบทความที่ตีพิมพ์ระหว่างเรียนมาใช้ยื่นขอ ผศ. ได้ทันที แต่ในความเป็นจริง ผลงานวิทยานิพนธ์ของตนเองไม่สามารถนำมาใช้ยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการตรงๆ ได้

เงื่อนไขปลดล็อกที่ถูกต้อง ผลงานจากวิทยานิพนธ์จะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อ ผู้ขอได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ หรือวิจัยเพิ่มเติมจนเกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ (Academic Progression) อย่างชัดเจนจากงานเดิม เท่านั้น เช่น การขยายขอบเขตการทดลอง การเพิ่มชุดข้อมูลใหม่ หรือการต่อยอดสู่การประยุกต์ใช้จริง

ความเข้าใจผิดเรื่อง "อายุผลงาน" และ "ผลงานก่อนตำแหน่งเดิม"

- **เรื่องอายุผลงานทั่วไป:** หลักเกณฑ์ไม่ได้กำหนดอายุผลงานไว้แบบตายตัว (งานตีพิมพ์หลายปีก่อนก็ยื่นได้) แต่ ผู้ทรงคุณวุฒิจะประเมินจาก "ความทันสมัยขององค์ความรู้" หากทฤษฎีหรือระเบียบวิธีวิจัยเก่าเกินไปจนถูกตอบโต้แล้ว ระดับคุณภาพอาจตกไปอยู่ระดับต่ำกว่าเกณฑ์
- **เรื่องผลงานก่อนดำรงตำแหน่งเดิม:** มีเงื่อนไขทางกฎหมายเฉพาะที่ต้องแยกแยะ หากเป็นผลงานที่เคยนำมาใช้ยื่นขอตำแหน่งปัจจุบันไปแล้ว จะไม่สามารถนำมาใช้ซ้ำในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ ข้อนี้ต้องตรวจสอบกับงานบริหารบุคคลของมหาวิทยาลัยอย่างรอบคอบ

ข้อระวังสำคัญ: หากท่านต้องการนำงานวิทยานิพนธ์มาต่อยอดยื่นขอตำแหน่ง ต้องจัดเตรียมเอกสารเปรียบเทียบ (Mapping Matrix) ให้เห็นชัดเจนว่า ส่วนใดคือองค์ความรู้เดิมจากวิทยานิพนธ์ และส่วนใดคือ "ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ศึกษาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่" เพื่อเป็นหลักฐานมัดจำความบริสุทธิ์ใจทางวิชาการ

ประเด็นที่ 3: กับดัก "ตำราและหนังสือ" — เขียนรวบรวมเนื้อหาเฉยๆ เตรียมตัวตกประเมิน

ตำราและหนังสือคือผลงานที่ดูเหมือนง่าย แต่กลับมีอัตราการ "ตกประเมิน" สูงที่สุดประเภทหนึ่ง เพราะผู้ออกหลายท่านติดกับดักการทำ "เล่มตัดต่อ" หรือการรวบรวมเนื้อหาจากกุเกิลและตำราเล่มอื่นมาเรียบเรียงใหม่

เช็กลิสต์สิ่งที่ "ห้ามทำ" เด็ดขาด

- **การผลิตซ้ำ (Reproduction):** คัดลอก แปะ หรือรวบรวมเนื้อหาผู้อื่นมาใส่ โดยไม่มีบทวิเคราะห์ของตนเอง
- **เนื้อหาล้าสมัยและขัดจริยธรรม:** อ้างอิงข้อมูลที่ไม่อัปเดต ไม่มีระบบการอ้างอิงที่ถูกต้อง หรือเข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์
- **ขาดการสังเคราะห์:** เขียนเหมือนโน้ตย่ออ่านสอบ แต่ไม่มีการตกผลึกองค์ความรู้ที่แสดงถึงความเป็นผู้เชี่ยวชาญ

สูตรสำเร็จ: โครงสร้างเนื้อหา "ต้องรู้ – ควรรู้ – น่ารู้"

การเขียนตำราหรือหนังสือให้ได้ระดับ B หรือ A ท่านต้องวางโครงสร้างเนื้อหาด้วยสูตร 3 ชั้น ดังนี้:

1. **ต้องรู้ (Must-Know):** เนื้อหาที่เป็นโครงสร้างหลัก ทฤษฎีพื้นฐาน และหลักการสำคัญของรายวิชาหรือศาสตร์นั้นๆ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องรู้เพื่อสร้างฐานความรู้ที่ถูกต้อง
2. **ควรรู้ (Should-Know):** การขยายความด้วยบทวิเคราะห์ กรณีศึกษา การประยุกต์ใช้จริง หรือการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างบริบท เพื่อให้ผู้อ่านเกิดทักษะการคิดขั้นสูง
3. **น่ารู้ (Nice-to-Know):** เกร็ดความรู้ นวัตกรรมใหม่ งานวิจัยล้ำสมัย หรือแนวโน้มในอนาคต (Trends) ที่ช่วยจุดประกายความคิดและสะท้อนความเชี่ยวชาญของผู้เขียน

สำหรับกรณี **e-Book** สามารถนำมาใช้ยื่นได้เช่นกัน แต่ต้องเผยแพร่ผ่านหน่วยงานเผยแพร่มาตรฐานที่มีกระบวนการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) ก่อนการเผยแพร่อย่างถูกต้อง

ประเด็นที่ 4: เช็กलिस्टจุดตกหลุมพราง — Proceeding, บทความตอบรับ และ Co-author

เทคนิคเล็กๆ ทางเอกสารคือจุดที่ทำให้อาจารย์หลายท่านต้อง "ตกน้ำตลิ่ง" มานักต่อนัก นี่คือ 4 จุดตกหลุมพรางที่ต้องเช็กให้ชัวร์:

การประชุมวิชาการ (Proceedings): ต้องฉบับเต็มและตรงตามเงื่อนไขเส้นทาง การใช้เพียงบทคัดย่อ (Abstract) ไม่สามารถนำมาใช้ยื่นขอตำแหน่งได้เด็ดขาด ต้องใช้บทความฉบับสมบูรณ์ (Full Paper) เท่านั้น และต้องตรวจสอบว่าหลักเกณฑ์ในเส้นทาง/ตำแหน่งที่ท่านเลือกอนุญาตให้ใช้ Proceedings ในสัดส่วนเท่าใด

บทความตอบรับตีพิมพ์ (Accepted Paper): หนังสือระบุเล่ม/ปีชัดเจน และระบุวันที่มีผล บทความที่ได้รับการตอบรับแต่ยังไม่ได้ตีพิมพ์จริง สามารถนำมายื่นได้ แต่ต้องมีหนังสือตอบรับ (Acceptance Letter) จากบรรณาธิการที่ระบุ "ปีและฉบับ (Volume/Issue) ที่จะตีพิมพ์" ไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขวันที่มีผลของการแต่งตั้งตามประกาศมหาวิทยาลัยด้วย

บทบาทผู้ประพันธ์ร่วม (Co-authorship): ชี้ขาดด้วยสัดส่วนและการมีส่วนร่วมทางปัญญาจริง ระบุกรอบบทบาทให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น First author, Corresponding author, Co-first author หรือ Co-corresponding author ทุกคนที่ปรากฏชื่อต้องมีหนังสือยินยอมและระบุสัดส่วนความรับผิดชอบอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งต้องสะท้อนการมีส่วนร่วมทางปัญญา (Intellectual Contribution) จริง ไม่ใช่เพียงการใส่ชื่อช่วยกัน

ตำรา/หนังสือ e-Book: ต้องผ่านกระบวนการตรวจรับรองก่อนเผยแพร่ การวางขายบนเว็บไซต์ส่วนตัวไม่ถือเป็น e-Book ทางวิชาการ ต้องผ่านสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานเผยแพร่ที่มีระบบ Peer Review ตรวจสอบคุณภาพก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะอย่างเป็นทางการ

ประเด็นที่ 5: จาก "ต่างคนต่างทำ" สู่ "CoP และแผน 90 วัน" ทางรอดของคณะและองค์กร
การปล่อยให้อาจารย์นั่งทำผลงานเดี่ยวๆ ท่ามกลางความเครียดมักจบลงด้วยความล่าช้า การสร้าง
ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: CoP) คือเครื่องมือยุทธศาสตร์ที่จะเปลี่ยนความ
เจียบเหว้าให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนทั้งองค์กร

ตัวอย่างรูปธรรมจาก คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อาจารย์ในสายเกษตรและอาหารมักมีจุดแข็งเรื่องงานวิจัยลงพื้นที่และการถ่ายทอด
เทคโนโลยีสู่ชุมชน ผ่านกลไก CoP คณะสามารถช่วยอาจารย์ถอดบทเรียนงานบริการวิชาการเหล่านี้
แล้วนำมายกระดับเป็น "ผลงานทางวิชาการรับใช้ท้องถิ่นและสังคม" หรือเรียบเรียงเป็น "ตำรา/
หนังสือ" โดยมีอาจารย์รุ่นพี่ช่วยเป็นเลียง แนะนำการวางโครงเรื่องและการเก็บหลักฐานเชิง
ประจักษ์อย่างเป็นระบบ

ตารางกลไก CoP 5 ประการเพื่อสนับสนุนการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ

กลไกสนับสนุน	วิธีดำเนินการที่นำไปปฏิบัติได้จริง	ผลลัพธ์เชิงกลยุทธ์ที่คาดหวัง
1. กลุ่มเพื่อนร่วมเป้าหมาย	จับกลุ่มอาจารย์ที่มีเป้าหมายยื่นขอตำแหน่งระดับเดียวกัน นัดแลกเปลี่ยนความก้าวหน้าเดือนละครึ่ง	เกิดแรงผลักดันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ลดความรู้สึกลำบากใจ และช่วยกันสแกนข้อบกพร่อง
2. ระบบพี่เลี้ยง (Mentors)	จับคู่อาจารย์รุ่นเยาว์กับอาจารย์รุ่นพี่ที่ผ่านการประเมินในสาขาใกล้เคียง	ช่วยชี้แนะทิศทางผลงาน ตรวจสอบเอกสาร และให้คำปรึกษาตรงจุด
3. คลินิกผลงาน (Manuscript Clinic)	จัดเวที้นำร่างโครงร่างตำรา บทความ หรือชุดผลงานมารับข้อเสนอแนะเชิงลึกก่อนยื่นจริง	ได้ข้อปรับปรุงแก้ไขเชิงคุณภาพ ลดอัตราการถูกปฏิเสธ (Rejection) จากกรรมการ
4. คลังความรู้กลาง (Knowledge Hub)	รวบรวม Checklist, ตัวอย่างเอกสารการสอนที่ผ่านเกณฑ์, แบบฟอร์ม และคำถาม-คำตอบพบบ่อย	ลดเวลาการจัดเตรียมเอกสารทางธุรการ และป้องกันการผิดพลาดเชิงแบบฟอร์ม
5. เวทีถอดบทเรียน (AAR)	สรุปบทเรียนจากผู้ที่ยื่นผ่าน หรือนำข้อเสนอแนะจาก Peer Reviewer มาวิเคราะห์ร่วมกัน	เปลี่ยนประสบการณ์ส่วนบุคคลให้กลายเป็นองค์ความรู้สะสมของคณะ

ตารางแผนปฏิบัติการเริ่มต้น 90 วัน (90-Day Action Plan)

ช่วงเวลา	กิจกรรมหลัก	ผลผลิตเชิงประจักษ์ (Deliverables)
วันที่ 1-30	- ชี้แจงเป้าหมายองค์กรและสิทธิประโยชน์ - สำรวจความพร้อมและจัดทำบัญชีผลงานรายบุคคล (Publication Audit) - จับคู่กลุ่ม CoP และระบบพี่เลี้ยง	- บัญชีผลงานที่วิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) แล้ว - แผนพัฒนารายบุคคล (IDP) ที่ระบุวันยื่นขอชัดเจน
วันที่ 31-60	- เข้าร่วมคลินิกผลงานเพื่อปรับปรุงร่างตำรา/บทความ - ตรวจสอบสัดส่วนผู้ประพันธ์และเอกสารประกอบการสอนร่วมกับพี่เลี้ยง	ผลงานหรือเอกสารทางวิชาการได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างน้อย 1 รายการต่อคน
วันที่ 61-90	- ประเมินความพร้อมรอบสุดท้ายด้วย Checklist เดียวกับมหาวิทยาลัย - ถอดบทเรียนร่วมกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการในรอบถัดไป	- เล่มผลงานที่สมบูรณ์พร้อมยื่นขอตำแหน่ง - คู่มือ Checklist ฉบับปรับปรุงของคณะ

Strategic KPI Note: ตัวชี้วัดความสำเร็จของคณะ **ต้องไม่อยู่ที่จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม CoP** แต่วัดกันที่ "จำนวนสมาชิกที่มีแผนยื่นขอชัดเจน, จำนวนผลงานที่ได้รับการยกระดับคุณภาพ, ปัญหาเทคนิคที่ได้รับการคลี่คลาย และจำนวนเอกสารที่ถูกยื่นเข้าสู่ระบบจริง"

7. บทสรุปและทิ้งท้าย: สรุปภาพรวมและคำถามชวนคิด

การก้าวสู่ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ หรือศาสตราจารย์ ไม่ใช่เรื่องของโชคชะตา และไม่ได้วัดกันที่การบีบปริมาณผลงานแข่งกับเวลา แต่มันคือ **"ศิลปะแห่งการวางแผนเชิงกลยุทธ์"** ที่ต้องอาศัยความประณีต การเข้าใจหลักเกณฑ์อย่างถ่องแท้ การยึดมั่นในจริยธรรม และการมีระบบสนับสนุนที่ดีอย่าง CoP การเปลี่ยนความสับสนให้กลายเป็นแผนปฏิบัติการ 90

วันที่จับต้องได้ จะช่วยให้เส้นทางความก้าวหน้าในสายวิชาการของคุณเป็นไปอย่างราบรื่น มั่นคง และทรงเกียรติ

คำถามชวนคิดทิ้งท้าย: "วันนี้... คุณได้เริ่มทางบัญชีผลงานของตัวเอง เพื่อสแกนหาช่องว่างและวางแผนก้าวสู่ตำแหน่งทางวิชาการอย่างมีทิศทางแล้วหรือยัง?"